

Skötselplan för naturreservatet Södra Degernässlätten - Sundet i Umeå kommun

1. Syfte med säkerställande och skötsel	2
2. Beskrivning av objektet.....	2
2.1 Administrativa data	2
2.2 Allmän beskrivning av reservatet.....	3
3. Skötselområden	5
3.1 Åkermark.....	6
3.1.1 Kvalitetsmål	6
3.1.2 Anläggningsåtgärder	7
3.1.3 Skötselåtgärder	7
3.2 Våtmark med bete/slåtter	7
3.2.1 Kvalitetsmål	8
3.2.2 Anläggningsåtgärder	8
3.2.3 Skötselåtgärder	9
3.3 Betesmark.....	9
3.3.1 Kvalitetsmål	10
3.3.2 Anläggningsåtgärder	10
3.3.3 Skötselåtgärder	10
3.4 Öppen mark med regelbunden bränning	11
3.4.1 Kvalitetsmål	11
3.4.2 Anläggningsåtgärder	11
3.4.3 Skötselåtgärder	11
3.5 Botniabanans tillfälligt utnyttjade ytor.....	11
3.5.1 Kvalitetsmål	11
4. Friluftsliv och tillgänglighet.....	11
4.1 Kvalitetsmål	13
4.2 Anläggningsåtgärder	13
4.3 Skötselåtgärder	13
5. Övriga anläggningar	13
6. Nyttjanderätter.....	14
7. Utmärkning av gränser	14
8. Sammanställning av skötselåtgärder	14
9. Tillsyn och uppföljning	16

Kartbilagor: 1. Skötselområden
                      2. Besöksanläggningar

Datum
2008-10-03

1. Syfte med säkerställande och skötsel

Det övergripande syftet med säkerställande och skötsel av naturreservatet är att långsiktigt säkerställa goda rast- och födosökslokaler för flyttande våtmarksfåglar efter det att järnvägen Botniabanan byggts genom Natura 2000-området. Naturreservatet ska utgöra ett stort sammanhängande odlingslandskap med en rik mosaik av brukade åkrar, odling av foder för fåglar, betesmarker samt våtmarker med såväl tillfälliga som permanenta vattenytor. Området ska också bidra till gynnsam bevarandestatus för de fågelarter som utgjort motiv för utpekandet av Natura2000-området.

Naturreservatets prioriterade syften enligt miljöbalken är att:

- Bevara biologisk mångfald
- Återställa/nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter

De åtgärder som fastställs i skötselplanen ska säkerställa att syftet med reservatet uppnås. Detta görs genom:

- Fortsatt brukande av åkermarkerna
- Odling av fodersäd för fåglar
- Tillskapande av tillfälliga och permanenta våtmarker
- Avverkning av skogsridåer
- Tillskapande av nya betes- och slåttermarker

2. Beskrivning av objektet

2.1 Administrativa data

Namn	Södra Degernässlätten - Sundets Naturreservat
Skyddsform	Naturreservat 2402194 (RegDOS-ID: 2014218), Natura 2000-område SE0810475(spa)
Kommun	Umeå
Läge	7 km söder om Umeå stad Topografiska kartor 20K NV Ekonomisk karta 20K 6e och 20K 5e
Naturgeografisk region	29a, Kustslätter och dalar med finsediment kring norra Bottenviken
Gräns	Reservatets avgränsning framgår av bifogad karta
Ägarkategori	Enskilt ägd mark, Staten genom Naturvårdsverket
Fastigheter	Se beslutets bilaga 3
Förvaltare	Länsstyrelsen i Västerbottens län genom Stiftelsen Naturvård vid Nedre Umeälven

Datum
2008-10-03

Totalareal	169 ha
Våtmark	21 ha
Betesmark	24 ha
Åkermark	114 ha
Öppen mark, bränning	1 ha
Övrig mark	9 ha

2.2 Allmän beskrivning av reservatet

Naturreservatet Södra Degernässlätten - Sundet ligger 7 km söder om Umeå centrum, mellan Degernäs by och Västerfjärden, och gränsar i öster mot naturreservatet Umeälvens delta. Det skyddade området utgörs av jordbruksmark mellan Degernäsvägen i norr och Stöcke strandängar i söder. Tillsammans med Röbbäcks- och Norra Degernässlätten utgör området ett av övre Norrlands största sammanhängande jordbruksområden med rika skördar. Jordbruket på slätterna är i jämförelse med slättbygd i södra Sverige småskaligt och varierat med aktiva djurhållande gårdar, öppna diken, betes- och slåttervallar, spannmålsskiften och hävdade strandängar vilka alla är viktiga komponenter för det rika fågellivet. I takt med att Umeå stad vuxit under 1900-talets senare hälft har jordbrukslandskapet omgärdats av bostadsområden och infrastrukturprojekt.

Umeälvens delta och omgivande slättlandskap är ett ungt landområde. Det flacka slättlandskapet inom Södra Degernässlätten - Sundet utgjorde så sent som i början av 1700-talet en grund havsvik i Västerfjärdens norra del. Stora mängder finsediment, som transporterats av älvens vatten, har under tidens lopp avlagrats på vikens botten. Sedimenten har tillsammans med den pågående landhöjningen till sist torrlagt slättlandskapet.

Innan restaurering och anläggande av våtmarker utgörs den största delen av Södra Degernässlätten - Sundet av åkermark, samt mindre delar igenväxningsmark (f d åkermark), skog och hyggen på moränmark. Degernäsbäcken rinner genom norra delen av reservatet. Merparten av området utgörs av sedimentjordar som brukas eller har brukats. Några delar utgör moränmarker, framför allt Skärberget och några hyggen norr om Rengrundet.

I reservatet planeras tillskapande av nya betesmarker samt tillfälliga och mer permanenta våtmarker. Totalt har Södra Degernässlätten - Sundet en areal på 169 ha, varav 114 ha kommer att utgöras av åkermark, 21 ha kommer att utgöras av permanent våtmark och ca 24 ha av öppen betesmark.

Natura 2000-området Umeälvens delta och slätter, där naturreservatet Södra Degernässlätten - Sundet ingår, är ett mycket viktigt område för rastande fåglar. Vid fåglarnas flyttning under vår och höst brukar stora flockar av främst änder, gäss, svanar och tranor rasta och övernatta på deltats öppna vattenområden. En av orsakerna till områdets betydelse som rastlokal är det faktum att två stora flyttleder korsar varandra över södra delen av Västerbottens kustland, dels flyttstråket från sydost över Kvarken och dels flyttstråket från sydväst som följer Östersjökusten. Slättlandskapets storlek och näringsrikedom ger också förutsättningar att föda stora mängder fåglar under kort tid. Området erbjuder en kombination av lämpliga födosöksområden och skyddade övernattningsplatser för våtmarksfåglar.

Bilaga 5 till "Förordnande om naturreservat för
Södra Degernässlätten - Sundet, Umeå kommun

Beteckning
511-7767-2007

Datum
2008-10-03

Jordbruksmarkerna på den vidsträckta Röbbäcks- och Degernässlätten bjuder på gott om föda för de stora flockarna av änder, gäss, svanar och tranor. Slätterna blir också snöfria tidigt på våren. Snösmältningen skapar svämsjöar på åkermarken, vilket gör att de tidiga vårrastande fåglarna väljer att gå ner i området. Under flyttningen hittar arter som sädgås, sångsvan, änder, brushane och ljungpipare sin föda huvudsakligen på aktivt brukad jordbruksmark. Dagliga förflyttningar sker mellan deltats vattenytor och åkermarker. Vattenytorna nyttjas nattetid och åkermarken nyttjas för födosök under dagtid. Slätterna har också sin speciella häckande fågelfauna tack vare jordbruket. Här finns ännu goda häckande stammar av skyddsvärda fågelarter som ortolansparv, storspov och tofsvipa. Det stora antalet fåglar och smågnagare som uppehåller sig på slätterna gör även området till en god jaktplats för ett stort antal rovfåglar.

Södra Degernässlätten - Sundet ligger i nära anslutning till två andra naturreservat, Storavan och Umeälvens delta.

Redan 500 e Kr var delar av slättlandskapet vid Umeälvens mynning torrlagt och det blev möjligt för människor att bosätta sig i området. Stenåldersfynd och bronsåldersgravar visar på en tidig närvaro av människor i de delar av landskapet som låg ovan havsytan. Just vid Södra Degernässlätten - Sundet har dock inga fynd gjorts. En förklaring till det är att området steg ur havet för endast några hundra år sedan. Området har nyttjats som jordbruksmark för odling, slätter och bete, troligen ända sedan det steg ur havet och fram till idag.

Friluftslivet inom området är begränsat. En skoterled går genom reservatet och området utnyttjas till viss del för närrekreation, promenader mm, av de boende i omgivningen. Under våren, framför allt under april månad, lockar området stora skaror av naturintresserad allmänhet och ornitologer. Dessa besökare samlas framför allt utmed Degernäsvägen i norr för att titta på rastande gäss och svanar.

Järnvägen Botniabanan kommer att korsa reservatet på en sträcka av ca 1 km.

Natura 2000

Södra Degernässlätten - Sundet är en del av Natura 2000-området Umeälvens delta och slätter. Umeälvens delta och slätter är med stöd av EU:s direktiv om bevarande av vilda fåglar (det så kallade fågeldirektivet) utpekade att ingå i nätverket Natura 2000. I området förekommer ett stort antal fågelarter som EU:s medlemsländer utsett som extra skyddsvärda. Många av dessa arter utnyttjar Umeälvens delta och slätter som rastlokal under våren och hösten. För flera arter är området också en viktig häckplats. Nedanstående utpekade arter förekommer regelbundet i området Södra Degernässlätten - Sundet. De som häckar i området är markerade med "H", fåglar som framför allt förekommer rastande under vår- och/eller höststräcket med "R".

Kod	Art	Förekomst
A038	Sångsvan (<i>Cygnus cygnus</i>)	R
A075	Havsörn (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	R
A082	Blå kärrhök (<i>Circus cyaneus</i>)	R
A081	Brun kärrhök (<i>Circus aeruginosus</i>)	R

A094	Fiskgjuse (<i>Pandion haliaetus</i>)	R
A098	Stenfalk (<i>Falco columbarius</i>)	R
A103	Pilgrimsfalk (<i>Falco peregrinus</i>)	R
A127	Trana (<i>Grus grus</i>)	R/*
A139	Fjällpipare (<i>Charadrius morinellus</i>)	R
A140	Ljungpipare (<i>Pluvialis apricaria</i>)	R
A151	Brushane (<i>Philomachus pugnax</i>)	R
A166	Grönbena (<i>Tringa glareola</i>)	R
A222	Jorduggla (<i>Asio flammeus</i>)	R/*
A272	Blåhake (<i>Luscinia svecica</i>)	R
A338	Törnskata (<i>Lanius collurio</i>)	H
A379	Ortolansparv (<i>Emberiza hortulana</i>)	H

* Födosökande under häckningstid

Bevarandemål för dessa fågelarter presenteras i länsstyrelsens bevarandeplan för Umeälvens delta och slätter SE0810475.

Området är även av stor betydelse för flera rastande fågelarter som inte ingår i fågeldirektivets bilaga 1. Följande arter förekommer regelbundet på Södra Degernässlätten - Sundet och uppträder åtminstone tidvis i så stora antal att de ingår som ett av motiven när Sverige pekade ut Umeälvens delta och slätter som Natura 2000-område: sädgås, bläsand, kricka, storspov, tofsvipa och kornknarr.

Jordbruksmarkerna inom Natura 2000-området har ett stort regionalt värde för flera av jordbrukslandskapets fåglar. Fastän de minskar i Västerbotten och övriga Sverige har de fortfarande ett starkt fäste inom området. Naturreservatet Södra Degernässlätten - Sundet är således viktigt för att bevara även dessa fåglar.

Anläggande av våtmarker vid Södra Degernässlätten - Sundet skapar förutsättningar även för andra Natura 2000-arter.

3. Skötselområden

Reservatet har delats in i fyra skötselområden enligt kartan i bilaga 1. Indelningen har gjorts utifrån naturreservatets syften, gemensamma drag i naturtyp, markanvändning och praktiska förutsättningar. För varje skötselområde beskrivs uppsatta kvalitetsmål samt anläggnings- och skötselåtgärder.

Stiftelsen Naturvård vid Nedre Umeälven är förvaltare av reservatet samt huvudman för genomförande av den löpande skötseln enligt fastställd skötselplan. Åkermarkerna inom reservatet kommer att brukas av markägare och arrendatorer. Det är därför viktigt att förutsättningar för ett bärkraftigt och lönsamt jordbruk bibehållas inom reservatet.

Anläggningsåtgärder kommer att bekostas och utföras av Banverket som en del i de kompensationsåtgärder som Banverket tagit fram. En särskild plan för dessa anläggningsåtgärder tas fram av Banverket (*Kompensationsåtgärder för Botniabanan – Anläggande av våtmarker och flödvattenytor vid Skärberget, Umeå kommun, miljökonsekvensbeskrivning samt teknisk beskrivning*). En instruktion för skötsel och

Datum
2008-10-03

underhåll av anläggningarna kommer också att tas fram av Banverket och överlämnas till stiftelsen.

Järnvägsmarken, på vilken järnvägen kommer att byggas genom reservatet, kommer att förvaltas av banverket.

3.1 Åkermark

Större delen av reservatet kommer att utgöras av aktivt brukad åkermark med odling av framför allt spannmål och vall samt bete. Att Södra Degernässlätten - Sundet utgör en viktig rastplats för flyttande fåglar beror till stor del på födotillgången på de intensivt odlade spannmålsfälten i kombination med det skyddade läget och närheten till deltats vattenområden. Ett fortsatt aktivt och varierat jordbruk inom området är därför en förutsättning för att reservatets kvalitéer för rastade och häckande fåglar ska bevaras.

Tillfälliga flödvattenytor kommer att tillskapas på åkermarkerna utmed Degernäsbäcken i norra delen av reservatet. Flödvattenytorna ska erbjuda rastplatser under våren, i form av tillfälligt översvämmade åkermarker, åt de flyttande våtmarksfåglarna. Med låga vallar och regleringsanordningar i Degernäsbäcken kommer ytorna att hållas översvämmade under den tid fåglarna nyttjar området under våren. Flödvattenytorna ska därefter tömmas på vatten för att sedan kunna skötas med fortsatt åkerbruk. Villkor för vattenregimen i flödvattenytorna regleras via vattendom.

En viktig förutsättning för att området kan hysa så stora antal vårastande gäss, svanar, tranor och simänder är den stora omfattningen av spannmålsodling i området. Under våren finns alltid stubbåkrar där det förekommer mycket spillsäd som lämnats kvar efter tröskningen. Regelbundet finns också fält som inte hunnit tröskas. För att säkerställa födotillgången för rastande fåglar kommer delar av åkermarken varje år att upphandlas för kontraktsodling av fodersäd till fåglarna. Otröskad spannmål kommer därigenom att lämnas kvar på fälten till våren. Det är framför allt korn och havre som används. Det är reservatsförvaltarens uppgift att välja ut lämpliga fält för produktion av fodersäd. Var dessa ligger kan variera från år till år.

I övrigt kommer åkermarken att brukas som vanligt av markägare och arrendatorer.

3.1.1 Kvalitetsmål

- Åkermarken hålls öppen och brukas för produktion av framför allt spannmål och vall samt bete.
- Den totala arealen uppodlad åkermark uppgår till minst 110 ha.
- Den totala arealen flödvattenytor ska varje år uppgå till minst 20 ha vid maximal vattenutbredning.
- Varje år ska minst 8 ha otröskat spannmål lämnas till fåglarna.
- Tillfartsvägar för skötsel av samtliga åker- och betesmarker samt övriga anläggningar inom reservatet säkerställs, från Degernäsvägen i norr samt från bilväg ut mot Innerskäret i söder, för brukare, djurägare och reservatsförvaltaren.

3.1.2 Anläggningsåtgärder

- Låga svagt sluttande vallar kommer att anläggas och vatten kommer att pumpas in från Degernäsbäcken. Vallarnas höjd, krönbredd och lutning anpassas för att optimera områdets funktion som rastplats utan att riskera uppströms effekter i Degernäsbäcken. Flödvattenytorna ska kunna fyllas genom naturlig tillrinning på våren och genom pumpning från Degernäsbäcken.
- Inom flödvattenytorna kompletteras täckdikningssystemet för att effektivt kunna dränera ytorna och underlätta brukande efter att flödvattnet tappats ur.
- Brukningsvägen som löper upp längs Stöcke strandängar förlängs förbi Strandens våtmark upp till ägovägsporten under järnvägen och binds samman med anslutande brukningsväg från norr. Brukningsvägarna förses med vägbom vid Degernäsvägen i norr samt vid bilvägen ut mot Innerskaret i söder.

3.1.3 Skötselåtgärder

- Åkermarken ska hållas öppen och brukas för produktion av framför allt spannmål och vall samt bete.
- Eventuell igenväxningsvegetation tas bort.
- Kontrakt för odling av fodersäd upprättas årligen med markägare/arrendator.
- Flödvattenytorna regleras med pumpanordningar i Degernäsbäcken. Vattnets utbredning i tid och rum inom ytorna ska optimeras utifrån de rastande fåglarnas behov. Flödvattenytorna ska i huvudsak vara översvämmade under april månad och nå sin maximala vattenutbredning vid den tidpunkt då de rastande våtmarksfåglarna i området når sitt största antal. I slutet av månaden ska flödvattenytorna avtappas för att vara helt tömda på vatten till den 5 maj. De upptorkade flödvattenytorna ska sedan kunna skötas med fortsatt åkerbruk. Reglering av vattenytorna bör styras så att det tar ca en vecka att fylla eller tömma ytorna. Skötsel av regleringsanordningar och dräneringssystem sker på ett sådant sätt att åkermarkerna behåller fullgod kapacitet på dräneringen efter april månad. Detta kan eventuellt innebära att täckdikningssystemet rensas med tätare intervall än tidigare.
- Vallar som dämmer flödvattenytorna ska brukas så att deras ursprungliga form och funktion bibehålls.
- Brukningsvägen ska på båda sidor om järnvägen hållas farbar för tillsyn och skötsel.

3.2 Våtmark med bete/slätter

Två mer eller mindre permanenta våtmarksytor kommer att anläggas i anslutning till Botniabanan, en på vardera sidan om banvallen, Strandens våtmark i söder och Skärets våtmark i norr. Låga svagt sluttande vallar kommer att omge våtmarkerna och vatten kommer att pumpas in från Degernäsbäcken. Nuvarande nivå på mark ska utgöra våtmarksytornas naturliga botten. Urgrävningar kommer inte att ske i någon del och uppläggning av massor i öar kommer inte att förekomma. Våtmarkerna ska ha sin högsta vattennivå under april-maj månad. Därefter ska vattennivån successivt sänkas under vår och försommar. En viss andel

vatten kommer dock att behållas även under sommaren. Villkor för vattenregimen på våtmarksytorna regleras via vattendom.

Våtmarksytorna kommer att skötas med bete och/eller slåtter. Betet eller slåttern ska tillsammans med våröversvämningar ge en zonerad vegetation. En rumslig variation mellan bete och slåtter ska eftersträvas. De öppna, hävdade våtmarkerna är av stor betydelse för bl a rastande och häckande fåglar och kan också hysa en värdefull flora. Dessutom bidrar de till en öppen landskapsbild.

3.2.1 Kvalitetsmål

- Den totala arealen hävdad våtmark bibehålls långsiktigt på ca 20 ha.
- Båda våtmarkerna ska nå sina maximala vattenutbredningar (se kartan, bilaga 2) vid den tidpunkt då de rastande våtmarksfåglarna i området når sitt största antal.
- Strandens våtmark ska, jämfört med högsta vattennivå, kring den 1 juni ha en 0,2 m lägre vattennivå medan våtmarken kring den 1 aug ska vara mer eller mindre tom.
- Skärets våtmark ska, jämfört med högsta vattennivå, kring den 1 juni ha en 0,2 m lägre vattennivå medan våtmarken kring den 1 aug ska vara mer eller mindre tom.
- Medelvärde för vegetationshöjden på våtmarkerna ska hålla sig inom intervallet 5 – 20 cm vid slutet av vegetationsperioden.
- Inga träd-, buskgrupper, annan igenväxningsvegetation eller andra fysiska hinder förekommer i våtmarken. En trädrad som kommer att planteras längs södra sidan av banvallen för att tvinga upp fåglarna över järnvägens ledningar är enda undantaget.

3.2.2 Anläggningsåtgärder

- För att skapa öppna hävdade våtmarker måste omfattande avverkningar och röjningar utföras i området. All träd- och buskvegetation ska tas bort.
- Huvuddelen av röjt material tas bort.
- Den befintliga luftledningen som passerar våtmarken dras om och markförläggs.
- För att snabbt skapa en väl fungerande våtmark ska marken beredas genom stubbfräsning. Målsättningen är att hela arealen vid behov ska kunna skötas maskinellt med traditionella jordbruksredskap som fräs, rotorslåtter och slaghack/betesputs. Alla stubbar ska därför fräsas bort och alla nya och gamla schaktmassor slätas ut.
- Låga svagt sluttande vallar kommer att anläggas för att begränsa våtmarkernas utbredning åt söder, öster, norr samt mot Botniabanan. Vallarnas höjd, krönbredd och lutning anpassas för att optimera områdets funktion som rastplats för fåglar. Våtmarkerna ska kunna fyllas genom naturlig tillrinning på våren och genom pumpning från Degernäsbäcken.
- Våtmarken stängslas in tillsammans med intilliggande betesmarker.

- Våtmarksanläggningen medför att befintlig brukningsväg söder om järnvägen behöver flyttas österut ovanför den nya strandlinjen för den södra våtmarken, Strandens våtmark. Två färister anläggs i vägen.

3.2.3 Skötselåtgärder

- Vattenreglering görs så att ovanstående mål för vattennivå uppfylls. Reglering av vattenytorna bör styras så att det med start sista veckan i mars tar ca en vecka eller mer att fylla ytorna. Eventuell tömning av ytorna bör också ske relativt långsamt.
- I skötseln ingår underhåll av regleringsanordningar samt anslutande diken och avvattningsvägar. Detta gäller även de trummor och munkar som går genom eller ansluter till järnvägsbanken.
- Våtmarksytorna kommer att hävdas genom bete och/eller våtmarksslåtter. Betesdriften sker efter överenskommelse mellan naturvårdsförvaltaren och lokala djurhållare. Betesavtal upprättas mellan naturvårdsförvaltare och djurhållare, där betesdriften inom det aktuella området regleras. Det är viktigt att dialog sker mellan förvaltaren och djurhållaren gällande betesdriften.
- Regelbunden betesputsning bör utföras för att motverka tuvbildning och hålla betet attraktivt. Betesputsning får ske tidigast 15 juli.
- Slåtter får utföras tidigast 15 juli och höet ska bärgas.
- Borttagande av eventuell igenväxningsvegetation sker varje år.
- Spridning av bekämpningsmedel, kalk eller växtnäringsmedel får inte ske i våtmarksområden eller på de vallar som avgränsar dessa.
- Eventuell stödutfodring inom våtmarksområden eller på de vallar som avgränsar dessa får endast ske på plats som utses i överenskommelse med reservatsförvaltaren.

3.3 Betesmark

I anslutning till våtmarken kommer betesmarker att anläggas. Det är dels igenväxta f.d. åkermarker på sedimentjord sydväst om Skärberget samt söder om bansträckningen. Dels är det moränmarker på Skärberget, som avverkats, samt ett hygge och ungskog söder om järnvägen, i norra delen av Rengrundet. Markerna kommer att iordningställas och stängslas in för att underlätta betesdrift. Bland annat kommer hygget att stubbfräsas i de delar där detta är tekniskt möjligt.

Betesmarkerna kommer att skötas med årligt bete. De öppna hävdade betesmarkerna är av stor betydelse för häckande fåglar och kan på sikt också hysa en värdefull flora. Dessutom bidrar de till en öppen landskapsbild.

Datum
2008-10-03

3.3.1 Kvalitetsmål

- Den totala arealen hävdad betesmark är minst 20 ha.
- Medelvärde för vegetationshöjden på betesmarkerna ska hålla sig inom intervallet 5 – 20 cm vid slutet av vegetationsperioden.
- Träd- eller buskgrupper eller annan igenväxningsvegetation ska inte förekomma på denna mark. Enstaka lägre buskar, för att gynna arter som törnskata och ortolansparv, kan dock accepteras.

3.3.2 Anläggningsåtgärder

- All träd- och buskvegetation tas bort.
- Huvuddelen av röjt material tas bort.
- För att snabbt skapa en fungerande betesmark bereds marken så att den vid behov ska kunna skötas maskinellt med traditionella jordbruksredskap som slaghack/betesputs. Schaktmassor slätas ut och stubbar fräses bort där så är möjligt.
- Betesmarken stängslas in tillsammans med våtmarksytorna. Betesmarken ska också kunna användas tillsammans med angränsande strandängar på Rengrundet. Skärberget utgör ett undantag då området blir en egen fälla.

3.3.3 Skötselåtgärder

- Ytorna sköts genom årlig naturvårdsinriktad betesdrift. Betesdriften sker efter överenskommelse mellan naturvårdsförvaltaren och lokala djurhållare. Betesavtal upprättas mellan naturvårdsförvaltare och djurhållare, där betesdriften inom det aktuella området regleras. Det är viktigt att dialog sker mellan förvaltaren och djurhållaren gällande betesdriften.
- Betessläppet sker tidigt på säsongen när vegetationens årsskott nått en höjd av 5 – 7 cm (i regel innan utgången av maj månad).
- All vegetation bör vara avbetad vid midsommartid, innan gräs och örter går i ax eller blom.
- Regelbunden betesputsning för att motverka tuvbildning och hålla betet attraktivt utförs vid behov. Betesputsning får ej ske under häckningstid d.v.s. 1 maj-15 juli.
- Rövning av rotuppslag sker årligen till dess att de upphör.
- Borttagande av igenväxningsvegetation sker varje år.
- Spridning av bekämpningsmedel, kalk eller växtnäringssmedel får inte ske i betesmarkerna.
- Eventuell stödutfodring får endast ske på plats som utses i överenskommelse med reservatsförvaltaren.

3.4 Öppen mark med regelbunden bränning

I södra delen av reservatet kommer två ytor med före detta åkermark som vuxit igen med skog att avverkas och skötas med återkommande bränning ungefär vart femte år. Detta görs för att hålla landskapet öppet och optimera förutsättningarna för ortolansparv.

3.4.1 Kvalitetsmål

Den totala arealen mark som hålls öppen med regelbunden bränning är ca 1 ha.

3.4.2 Anläggningsåtgärder

- Skogen avverkas och avverkningsrester tas bort.
- För att motverka att ytorna växer igen med buskar från rotskott ska marken beredas genom stubbfräsning. Målsättningen är att ytorna vid behov ska kunna skötas maskinellt med traditionella jordbruksredskap som fräs, rotorslätter och slaghack/betesputs för att hålla tillbaka busk uppslag. Alla stubbar ska därför fräsas bort.

3.4.3 Skötselåtgärder

Ytorna sköts genom bränning med några års mellanrum samt vid behov maskinell bearbetning för att hålla tillbaka busk uppslag.

3.5 Botniabanans tillfälligt utnyttjade ytor

Botniabanen kommer att anläggas genom naturreservatet. Bygget av banan beräknas pågå från år 2008 till driftsättning av banan år 2010.

Botniabanen kommer att utformas med skyddsåtgärder vid passagen genom området. En gles trädridå anläggs utmed banan för att tvinga upp fåglarna över ledningarna. En enkelsidig, spårnära bullerskärm kommer att anläggas på banans södra sida vid passage över Skäret. Underhåll av de spårnära anläggningarna inklusive trädridån ansvarar Banverket för.

Under byggtiden kommer ytor i direkt anslutning till det som blir permanent järnvägsmark att nyttjas för anläggningsarbetena. Efter genomförda återställningsåtgärder kommer ytorna att föras till någon av skötseltyperna **åkermark**, **våtmark med bete/slätter** eller **betesmark**. En särskild plan för återställning av dessa ytor kommer att tas fram av Banverket i samråd med länsstyrelsen.

3.5.1 Kvalitetsmål

- Efter genomförda återställningsåtgärder kommer ytorna att föras till någon av skötseltyperna **åkermark**, **våtmark med bete/slätter** eller **betesmark**.

4. Friluftsliv och tillgänglighet

Södra Degernässlätten - Sundet kommer att vara av stort intresse för den naturintresserade

Bilaga 5 till "Förordnande om naturreservat för
Södra Degernässlätten - Sundet, Umeå kommun

Beteckning
511-7767-2007

Datum
2008-10-03

allmänheten och ornitologer, varför området tillgängliggörs på ett sätt som inte strider mot bevarandeintressena. Åtgärder och anordningar ska uppföras och utformas så att området blir lättillgängligt, utan att det stör fågellivet nämnvärt. Detta görs bl a genom kanalisering av besökare. Förslag till placering av anläggningar redovisas på kartan i bilaga 2. Slutlig placering och utformning av anläggningarna görs i samband med uppförande och iordningställande.

Friluftsliv som grundar sig på allemansrätten ska kunna bedrivas i reservatet, givet med hänsynstagande till pågående jordbruksdrift, och besökare ska kunna se och uppleva områdets typiska livsmiljöer och arter. Friluftslivet kommer dock att begränsas under den tid då inskränkningar i tillträde är motiverade med hänsyn till skydd av häckande eller rastande fåglar.

Det kommer att finnas tre möjliga anslutningar till reservatet. En P-plats kommer att anläggas vid Degernäsvägen i nära anslutning till naturreservatet. En annan kommer att anläggas på Innerskäret också i nära anslutning till reservatet och en tredje P-plats kommer att anläggas vid väg E12 öster om reservatet. Samtliga P-platser ligger utanför reservatet varav de på Innerskäret och vid väg E12 ligger inom naturreservatet Umeälvens delta.

I anslutning till de tre P-platserna ovan kommer observationsplatser att anläggas. Tre av dessa kommer att ligga inom naturreservatet Umeälvens delta. Ett fågeltorn öster om Degernäsbäcken kommer att ge utblickar mot odlingslandskapet vid Skäret och Rengrundet, en observationsplattform vid Innerskärets nordspets ger utblick mot odlingsmarken vid Stranden och en observationsplattform på Innerskärets västra sida ger utblickar mot Sundet. Norr om reservatet anläggs en observationsplats i anslutning till parkeringen vid Degernäsvägen. Från denna plats ges utblick söderut över åkermarker med flödvattenytter och ner mot Skärets våtmark. Ovanstående observationsplatser ska placeras och utformas så att de kan nyttjas under tiden med beträdnadsförbud (1 april till 15 maj) utan att rastande fåglar störs.

Vidare kommer ett par observationsplatser att iordningställas i nära anslutning till Skärets och Strandens våtmark. Avsikten är att besökare på några platser ska ha möjlighet att se ut över våtmarksytorna från de vallar som avgränsar våtmarkerna. Eventuellt anläggs en av dessa observationsplatser uppe på Skärberget. Exakt placering bestäms först efter det att våtmarksytorna är färdigställda och tagits i anspråk av fåglarna. Observationsplatserna kommer att vara avstängda under tiden 1 april till 15 maj.

Inom reservatet kommer brukningsvägen, som löper centralt från norr till söder genom odlingsmarken, att underhållas och kunna nyttjas av besökare med cykel eller till fots. En port under järnvägen kommer att göra det möjligt att röra sig på båda sidor om järnvägen. En ny gång- och cykelstig kommer att anläggas öster om Strandens våtmark och ut mot Degernäsbäcken enligt kartan i bilaga 2. Brukningsvägen kommer att vara avstängd för biltrafik. Söder om järnvägen kommer brukningsvägen och den nya gång- och cykelstigen att via två färister gå en kort sträcka igenom en betesfålla i anslutning till våtmarken Stranden. Förutom denna korta sträcka ska besökare inte vistas inom betesfällor under den tid då betesdjur finns inom området. En skoterled korsar också reservatet. Samtliga vägar, stigar och leder kommer att vara stängda för allmänheten under 1 april - 15 maj.

Placering och utformning av besöksanläggningarna bör ske i samråd med markägare och närboende.

Reservatet ligger 7 km söder om Umeå och kan på ett enkelt sätt nå från Degernäsvägen i norr och från vägen mellan Stöcke och Innerskaret i sydväst.

4.1 Kvalitetsmål

Friluftslivet ska utformas så att besökare erbjuds goda möjligheter till naturupplevelser samtidigt som fågellivet i Södra Degernässlätten - Sundet inte störs av besökare i reservatet och brukandet av åkermarkerna inte avsevärt försvåras.

4.2 Anläggningsåtgärder

- En observationsplats anläggs i norr vid Degernäsvägen. Denna plats ska utgöra reservatets entré med parkeringsmöjlighet för ett större antal bilar samt buss.
- Ett par observationsplatser iordningställs i anslutning till de två våtmarksytorna. Exakt placering bestäms sedan våtmarksanläggningen är klar.
- Gång- och cykelstig anläggs enligt karta i bilaga 2.
- Information om det skyddade området ges vid de tre P-platserna i anslutning till reservatet. På informationstavlorna anges områdets bevarandevärden, varför det är skyddat och vilka föreskrifter som gäller, vem som är ansvarig för förvaltningen samt en karta med reservatets gränser, gång- och cykelvägar etc. Skyltarna bör även ha en text på engelska.
- Skyltar med information om beträdnadsförbud sätts upp på lämpliga platser längs reservatets gränser.
- En enkel informationsfolder produceras och hålls tillgänglig på lämpligt sätt. Foldern bör även innehålla en sammanfattning på engelska. Information läggs även ut på länsstyrelsens hemsida.

4.3 Skötselåtgärder

- Gång- och cykelstigar underhålls årligen.
- Tillfällig skyltning om att ej vistas i beteshagar med djur då detta är aktuellt.
- Utsiktsplatser underhålls årligen.
- Informationstavlor och beträdnadsförbudsskyltar underhålls årligen.
- Informationsmaterial i form av folder och hemsida hålls uppdaterad.

5. Övriga anläggningar

Järnvägen Botniabanan kommer att korsa naturreservatets centrala del på en sträcka av ca 1 km. En kraftledning går diagonalt över reservatet vid Skärberget, 300 - 400 m norr om den

Datum
2008-10-03

planerade järnvägssträckningen. Ledningen kommer i samband med byggandet av järnvägen att dras om och markförläggas i anslutning till järnvägen. Genom reservatets norra del rinner Degernäsbäcken i sydostlig riktning och mynnar i Västerfjärden. Degernäsbäcken utgör huvudfåra i Degernäsbäckens avvattningsföretag som även innefattar dikessystem inom reservatet. Från Degernäsvägen i norr går en brukningsväg ner längs Degernäsbäcken till Rengrundet. Från denna väg finns också en anslutande väg upp till brukningscentrum på Degernäs 7:13 samt ytterligare en ner längs bäckens östra sida. Utmed reservatets sydöstra gräns går en brukningsväg upp längs Stöcke strandängar till Rengrundet.

6. Nyttjanderätter

Jakt på änder, gäss och skräkfåglar är inte tillåten. Övrig jakt får bedrivas enligt gällande jaktlagstiftning samt med beaktande av de regler om tillträdesförbud som angivits i reservatsföreskrifterna.

Fiske får bedrivas i enlighet med gällande lagstiftning samt med beaktande av de regler om tillträdesförbud som angivits i reservatsföreskrifterna.

7. Utmärkning av gränser

Reservatet skall märkas ut enligt svensk standard (SIS 03 15 22) genom målning på träd inom reservatet i gränsgatan och uppsättning av stolpar med reservatsbricka i gränsvinklar och där det är naturligt för besökare att korsa reservatsgränsen. Gränserna bör ses över vart 5:e år och målas om vid behov.

8. Sammanställning av skötselåtgärder

Iordningställande av Södra Degernässlätten - Sundet naturreservatet

Anläggningsåtgärder mm	Var	När	Ansvar
Avverkning av skog	Våtmarker, betesmarker och två åkerholmar i söder	Våren 2008	Banverket
Markförläggning av luftledning	Våtmark och åkermark	Sommaren 2009	Banverket
Stubbfräsning och utsläntning av befintliga schaktmassor	Våtmarker och betesmarker och två åkerholmar i söder	Sommaren/ Hösten 2008	Banverket
Anläggning vallar och diken	Våtmarker och flödvattenytter	Sommaren/ Hösten 2008	Banverket
Erosionsskydd bäckkanter	Degernäsbäcken	Sommaren/ Hösten 2008	Banverket
Regleringsanordning	Degernäsbäcken	Sommaren/ Hösten 2008	Banverket
Flytt av brukningsväg	Söder om banvallen	Våren 2009	Banverket
Anläggning av färister	Där brukningsväg korsar betesmark vid Strandens våtmark	Hösten 2008	Banverket
Stängsling	Våtmarker och betesmarker	Hösten 2008	Banverket

Datum
2008-10-03

Uppsättande av två vägbommar	Brukningsväg i N och i S	Vintern 2008/2009	Banverket
Anläggning av trädridå	Längs banvallen	Våren 2009	Banverket
Anläggning av ytor för bränning	Två åkerholmar på Stranden	Sommaren/ Hösten 2008	Banverket
Anläggning gång- och cykelstigar	Enligt karta	Hösten 2009	Länsstyrelsen
Iordningställande av utsiktsplatser	I anslutning till våtmarksytorna	Hösten 2010	Länsstyrelsen
Anläggande av P-plats	Degernäsvägen	Våren 2009	Länsstyrelsen
Uppsättning av informationstavlor	Vid samtliga P-platser	Våren 2010-2012	Länsstyrelsen
Gränsmarkering	Hela reservatet	Hösten 2009	Länsstyrelsen
Skyltning beträdnadsförbud	Lämpliga platser längs reservatets gränser	Våren 2009	Länsstyrelsen
Produktion av informationsfolder	Vid P-platser, besökspunkter	Hösten 2011	Länsstyrelsen
Webbaserad information	www.ac.lst.se	Våren 2009	Länsstyrelsen

Löpande skötsel av Södra Degernässlätten - Sundet naturreservat

Skötselåtgärd	Var	När	Ansvar
Upprättande av kontrakt för otröskat spannmål	Åkermark	Årligen	Förvaltaren
Vattennivåreglering	Flödvattenytor och våtmarksytor	Årligen	Förvaltaren
Underhåll regleranordning, anslutande diken och brunnar	Flödvattenytor, våtmarksytor och Degernäsbäcken	Årligen vid behov	Förvaltaren
Naturvårdsinriktad betesdrift	Våtmark och betesmark	Årligen	Förvaltaren
Röjning av rotuppslag	Betesmark	Årligen till dess de upphör	Förvaltaren
Våtmarksslätter	Våtmark	Vid behov	Förvaltaren
Betesputs	Våtmark och betesmark	Årligen vid behov	Förvaltaren
Borttagande av igenväxningsvegetation	Åkermark, våtmark och betesmark och åkerholmar i söder	Årligen vid behov	Förvaltaren
Underhåll inhägnader och färister	Våtmark och betesmark	Årligen	Förvaltaren
Bränning	Åkerholmar i söder	Vart 3:e år	Förvaltaren
Underhåll och gallring av trädridå	Längs banvallen	Vart 5:e år vid behov	Banverket
Underhåll bruksväg	Hela reservatet	Årligen vid behov	Markägare/Förvaltare
Gång- och cykelstigar	Hela reservatet	Årligen vid behov	Förvaltaren
Underhåll P-plats	Degernäsvägen	Årligen vid behov	Förvaltaren
Underhåll utsiktsplatser	Hela reservatet	Årligen vid behov	Förvaltaren
Informationstavlor	Samtliga P-platser	Årligen vid behov	Förvaltaren

Datum
2008-10-03

Skyltning beträdnadsförbud	Hela reservatet	Årligen vid behov	Förvaltaren
Tillfällig skyltning om att ej vistas där det går betesdjur	Betesmark	Vid behov	Förvaltaren
Informationsfolder	Samtliga besökspunkter	Vid behov	Förvaltaren
Information hemsida	www.ac.lst.se	Vid behov	Länsstyrelsen
Gränser	Hela reservatet	Vart 5:e år	Förvaltaren
Tillsyn	Hela reservatet	Varje vecka under vår - försommar	Förvaltaren/ Länsstyrelsen
Dokumentation och uppföljning	Hela reservatet	Löpande och vart 6:e år	Förvaltaren

9. Tillsyn och uppföljning

Tillsyn utförs av naturvårdsförvaltaren vad det gäller alla anläggningar, utmärkningar och skyltar inom reservatet. Tillsyn vad det gäller reservatsföreskrifternas efterlevnad utförs av Länsstyrelsen. All tillsyn ska dokumenteras skriftligt. Tillsynen ska ske genom besök i reservatet en gång i veckan under barmarkssäsongen samt en gång i månaden under vinterhalvåret. Brister och fel ska dokumenteras skriftligt samt med foto och rapporteras och åtgärdas.

I samband med skötselåtgärder ska utgångsläget innan åtgärden, tidpunkt för åtgärd, åtgärdens omfattning och utförande samt uppnått resultat dokumenteras för att möjliggöra en långsiktig uppföljning. Vidare ska även kostnaderna för åtgärderna noteras. En nationell metod för uppföljning av reservat och Natura 2000-områden håller på att utarbetas. Denna kommer sedan att ligga som grund för hur uppföljningen av reservatets naturvärden kommer att se ut.

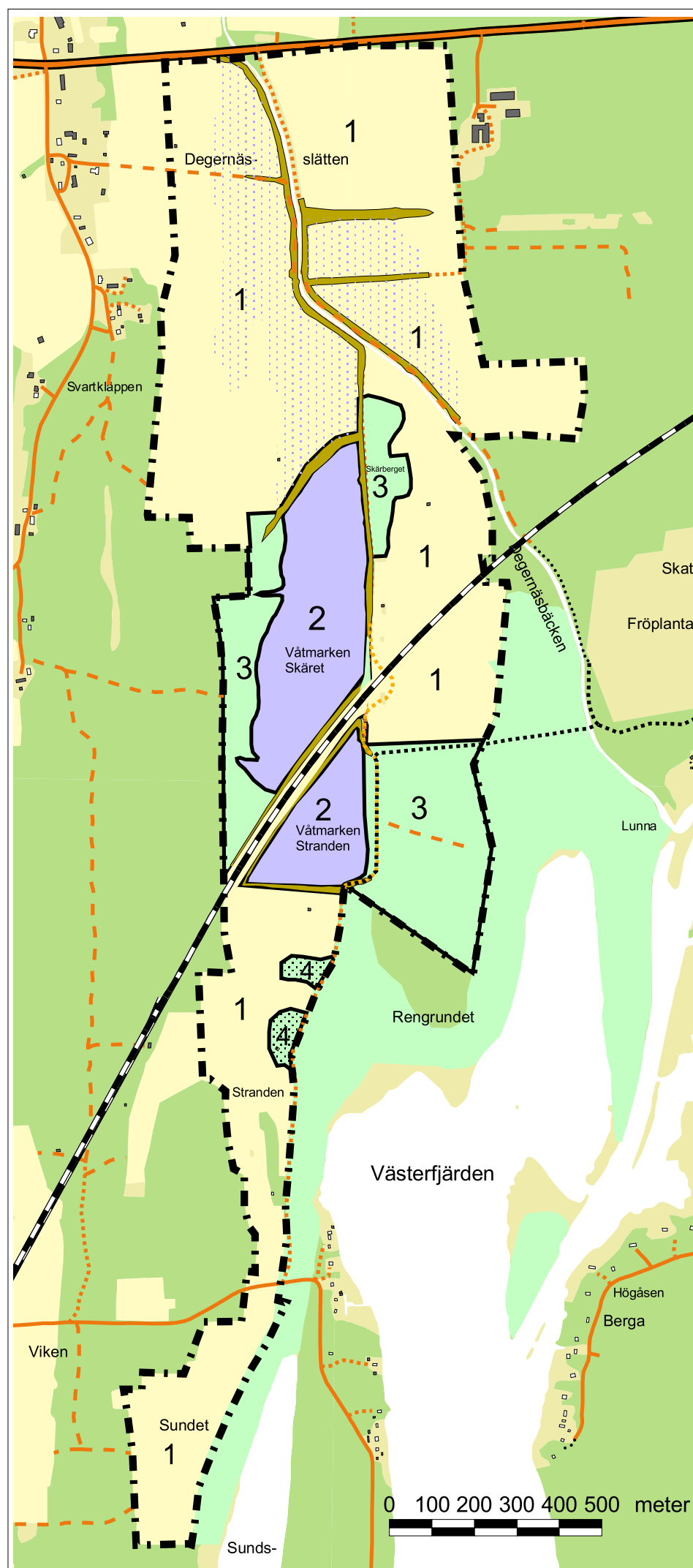
Tillsynen och uppföljningen av reservatet kommer tillsammans att utgöra ett underlag för en eventuell revidering av skötselplanen.

Förvaltare av området, Stiftelsen Naturvård vid Nedre Umeälven, svarar för normal tillsyn, undantaget myndighetstillsyn. Förvaltaren svarar även för dokumentation av vilka skötselåtgärder som genomförts, kostnadsutfall, när de genomförts under året samt för uppföljning av naturreservatet enligt ovan.

Stiftelsen svarar för uppföljning vart 6:e år:

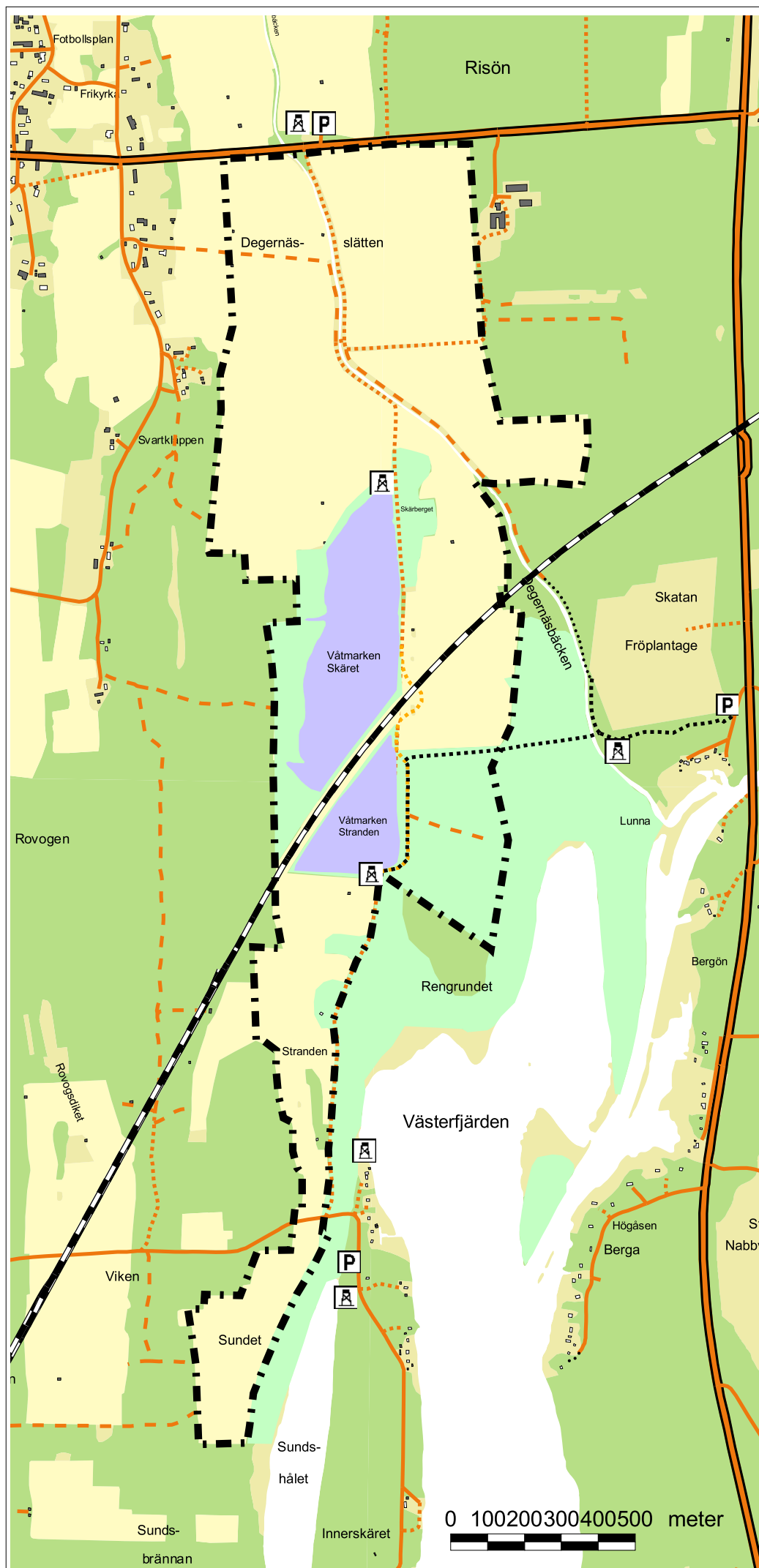
- Bevarandemål för typiska växtarter och fåglar,
- Besökarnas upplevelser.

Vidare kommer Botniabanans effekter på fågellivet och naturmiljön att följas upp enligt särskilt uppföljningsprogram. För denna uppföljning svarar Banverket. I anslutning till anlagda våtmarker och flödvattenytor kommer vattenkvaliteten avseende totalkväve och totalfosfor på utgående vatten uppföljas i ett särskilt kontrollprogram. Denna uppföljning står Banverket för.

Bilaga 1.
Karta över skötselområden,
tillhörande Skötselplan för
naturreservatet Södra Degernässlätten
- Sundet. Dnr 511-7767-2007.

	1	Åkermark
	1	Åkermark med flödvatten
	2	Våtmark med bete/slätter
	3	Betesmark
	4	Öppen mark med regelbunden bränning
		Vallar

Bilaga 2.
Karta med besöksanläggningar,
tillhörande Skötselplan för natur-
reservatet Södra Degernässlätten
- Sundet. Dnr 511-7767-2007.

- Utsiktsplats/utsiktsplattform
- Parkering
- Gång- och cykelstig